

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli olur

Beta
fazlı

KOMİLİ

TUVALET SABUNU

Daha iyi. Daha ucuz.

Sabun bitinceye kadar kokusu devam eder.

Necmi Kemil Tel. 820736 İSTANBUL

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1960

İÇİNDEKİLER

Helvacı Baba ve Yatırlar

Gurbet Türküleri

Horanlarımız

Beybörök Masalı

Mehter Repertuarı Hakkında

Tokat'ta Adlarla İlgili İnançlar

Bir Geziden Notlar

Göle'de Derlenen Ermeni Kızı Türküsü

Bayburtlu Celâli'nin Şiirleri (IX)

Mahiri İle Malıtâban Hikâyesi (III)

Elmalı'dan Masallar: V Çömüdük

BİZE GELEN KİTAPLAR

İhsan HİNÇER

İsmet ÖZALP

Mahmut R. GAZİMİHÂL

Mahmut Kemal YANBEY

Halil Bedi YÖNETKEN

Halis Turgut CİNLİOĞLU

Veysel ARSEVEN

Gündüz ARTAN

Hikmet DİZDAROĞLU

Mehmet GÖKALP

Hüsnü YILDIZ

SAYI: 137

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

AKILLI TILKI

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Elmalı İlçesinin Yalnızdam köyünden Meram BELLİ, 30 yaşında.)

Evvelî bir varmış bir yokmuş yedi tane tilki varmış. Bu yedi tilkinin altısı akılsız, bir tanesi akıllı imiş. Akıllı tilki hergün karnını doyurup gelirmiş. Ötekiler ise aç kahlarmış. Bir gün yine karnını doyurup gelen akıllı tilkiye diğerleri sormuşlar: "Yahu biz her gün aç kahyoruz. Sen ise karnını tıka basa doyuruyorsun. Bu yeri bize de göster, biz de aç kalmayalım." Akıllı tilki gururla koltuklarını kabartmış, ve cevap vermiş: "Ben bir bağ satın aldım. İşte koçam. Yarın birlikte gider siz de karnınızı doyurursunuz." demiş. Sabah olunca yedisi beraber bağa gitmişler. Başlamışlar üzümle afiyetle yemeğe. Onlar yiye dursunlar. Bağa gelen bağ sahibi onları görmez mi? "Eyvah! Bağ elden gidiyor, baği tilkiler istifa etmiş" diye tilkilerin üzerine hücum etmiş. Bundan haberi olmayan zavallı tilkiler habire üzüm atıştırmasalar. Bir de arkalarına dönüp bakmışlar ki bir adam bağıra çağırma üzerlerine doğru geliyor. Ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Dört tanesi arı kovanlarına gizlenmiş, üçü de dışarı kaçmışlar. Akıllı tilki tehlikeyi önceden sezdiği için ilk önce tabanları o yağlamış. Bağ sahibi yaklaşmış kovanlara. Zavallı tilkiler habire akıllı tilkiye bağırılmışlar: "Arkadaş! bağın kaçama okusana!" diye. Akıllı tilki hem kaçır, hem de "tozdan dumandan okunmuyor." diye cevap yetiştirirmiş. Bağ sahibi dört tilkiye güzelce bir dayak attıktan sonra derilerini de yüzüp gitmiş.

Akıllı tilki "Ben ona bir oyun oynayım ki akli başına gelmesin." demiş. Diğer iki tilkiye de: "Siz bir kenara saklanın." demiş. O sırada bağ sahibi çifte gidiyormuş. Akıllı tilki eşeğin torbasına atlayıp girmiş. Adam: "Ne o?" diye arkasına dönmüş fakat birşey görememiş. Biraz ilerleyince adamın elini ısırması ve eşekten düşürmüştü. Adam sağlıktan deliye dönmüş. Tekrar eşeğine binmiş. Biraz sonra tekrar ısırması. Adam "Of!" deyip etrafına bakınırken iki de eşeğin omalarını ısırması mı? Eşek bağlamış çifte atıp zıplamaya. Sağlıktan ne yapacağını şaşı-

ran adam kendini tekrar yerde bulmuş. Bu sırada diğer iki tilki bağırılmışlar: "Torbaya bak, torbaya!" diye. Adam elini torbaya sokayım diye uzatırken tilki kolunu aldığı gibi kaçmış.

Bağ sahibi kalan tek kolu ile çift sürmeğe başlamış. Biraz sürdükten sonra sahını başına öküzlere durutmuş. Kendisi de ekmeğe yemeğe oturmuş. Bu sırada da akıllı tilki diğer iki tilkiye: "Ben adamı lafa tutayım, siz de öküzleri alıp kaçın." demiş. Sonra da sallana sallana çiftçinin yanına varmış. "Selâmün aleyküm! Çiftçi dayı!" demiş. Çiftçi de selâmı almış. Başlamışlar dereden tepeden konuşmaya. Tam daldıkları sırada diğer iki tilki öküzleri alıp kaçmışlar. Öküzlere çaldığını yan gözle seyr eden tilki tam punduna getirip "Çiftçi dayı hani. senin öküzlerin be?" diye sormuş. Çiftçi: "ta!" demiş fakat sonunu getirememiş. Zira koyduğu yerde ne öküz var, ne de saban. "Allah Allah!.. Buna da bir kaz boğazla Şimdi koyduğum öküzler bir iki dakika içinde nereye gider. Bu gün ben ters yerimden kalkmışım galiba." diye söylenmeğe başlamış. Tilki: "Ne duruyorsun? Haydi arayalım." demiş. Kalkmışlar öküz aramağa. Git bunda gel bunda derken bir kuyuya dek gelmişler. Tilki bir taş alıp kuyuya atıvermiş. Sonrada: "Hih! Benim para cüzdanı düştü! Ne yapayım? Ben inemem Ne olur çiftçi dayı sen soyunda iniver?." diye yalvarmağa başlamış. Onun yalvarışına dayanamayan çiftçi soyunup inmiş. O immede olsun tilki çiftçi dayının esvaplarını aldığı gibi kaçmış.

Parayı bulamadan kuyudan çıkan çiftçi bir de bakmış ki ne tilki var, ne de esvapları... "Eyvah!.." demiş. Fakat ne gelir elden. Çaresiz yola koyulmuş. Kol gitsin, öküzler gitsin, üstelik bir de esvaplar gitsin. Fakat fakirin yardımcısı Allah'tır. O anda bir padişah gelmiş. Bir kat esvap, bir at, bir heybe altın vermiş. Adamcağız beklemediği zamanda edindiği servetle sevinerek köyüne gitmiş. Fakat öte tarafta tilkiler de bundan bihaber sevinç içindeler. "Bağ sahibine tam bir oyun oynadık." diye. Kendi kendilerine cümbüş edip dururlarmış.

SOĞUK ALGINLIĞI

BAŞLANGICINDA OPON ALMAK FAYDALIDIR!

OPON baş, diş, adale, sinir, lumbago ağrılarını teskin eder.

Bayanların muayyen zamanlardaki sancı ve rahatsızlıklarında faydalıdır.

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

OPON

günde 6 tablete kadar alınabilir

Yıllık aboneli: 6
altı aylık aboneli: 3
Liradır.
Yurd dışı senelik abone
2 dolardır.

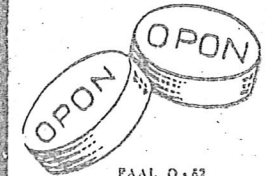
TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir Adres değiştirmelerde ücret alınmaz. Vakit Basımevi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17 İstanbul

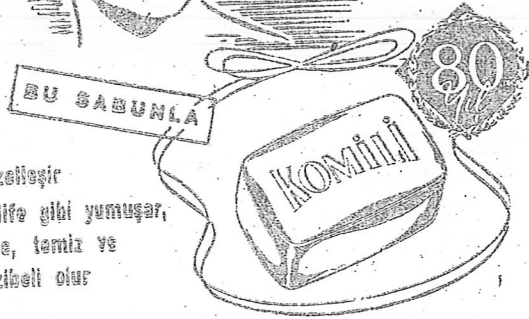
"TÜRK FOLKLOR (= HALBİLGİSİ) DERNEĞİ" NİN YAYIM ORGANIDIR.

FAAL O-67

Yalnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Çatıksız olur

KOMİLİ
TUVALET SABUNU
Daha iyi. Daha ucuz...

Sabun bittinceye kadar kokusu devam eder.
Hesmi Kemih Tel. 220753 İSTANBUL

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1960

İÇİNDEKİLER

Helvacı Baba ve Yarılar	İhsan HİNÇER
Gurbet Türküleri	İsmet ÖZALP
Horanlarımız	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Beybörök Masalı	Mahmut Kemal YANBEY
Mehter Repertuarı Hakkında	Halil Bedi YÖNETKEN
Tokat'ta Adlarla İlgili İnançlar	Halis Turgut ÇİNLİOĞLU
Bir Geziden Notlar	Veysel ARSEVEN
Göle'de Derlenen Ermeni Kızı Türküsü	Gündüz ARTAN
Bayburçlu Celâl'in Şiirleri (IX)	Hikmet DİZDAROĞLU
Mahiri ile Mahtâban Hikâyesi (III)	Mehmet GÖKALP
Elmalı'dan Masallar: V Çömüdük	Hüsnü YILDIZ

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 137

KURUŞ: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 137

ARALIK 1960

YIL: 13 — CİLT: 6

HELVACI BABA VE YATIRLAR

Yazan: İhsan HİNÇER

yareller serbestçe yapılmaktadır.

Yirminci yüzyılda hiç kimsenin hastaneler dururken bir hastaya türbeleri ve yatırları tavsiye etmek gafletinde bulunamaz. Bir genç kız Helvacı Baba'yı ziyaret etmekle istediği vasıftaki bir kocaya kavuşamaz. Fakat, öyle hastalar, öyle istekler vardır ki, bir teselli desteğiyle sahibini yıllarca mesut edebilir. Bir yatalak, belki hekimlikçe bütün tedavi imkânlarını kaybetmiştir. Lâkin, ruh ça tedavi imkânı vardır. Onu da inançlarında bulabilir. Ona bu ziyaret ve ruh tedavisi imkânını bağışlamak lazımdır. Emeline kavuşamayan bir kız, bir teselli aramak ve her şeyden evvel kendisini mesut olacağına inandırabilmek için adakta bulunanlara, bu ona hüzür getirir. İnanarak yapılan her şey nefse itimadı yükseltir.

Hattâ çocuğunun sınıf geçmesi, kendisini terkeden kocasının evine dönmesi, damadının kızına iyi muamelede bulunması, hayırsız evlâdının doğru yola gelmesi, işsiz kocasının iş bulması için adakta bulunanlara bu ve bunun gibi ruh sanatoryomlarının kapılarını açık tutmalıyız. Bu niyazlar, belki bir şeye yaramaz. Fakat ruhlarda çöreklenen buhranlara ve sıkıntılara bir teselli pencesi açabilir. Daha sonra da imkânlar, tesadüfler, yarareller ve zaman semeresini verir. Hepsini düşünme bile, bir kısmı müsbet sonuçlanırlar, bu inanç ziyaretleri, buh-

Valnız
artistlerin
değil
sizin
cildiniz de

BU SABUNLA

güzelleşir
Kadife gibi yumuşar,
Taze, temiz ve
Cazibeli olur

Beta
fazlı

KOMİLİ

TUVALET SABUNU

Daha iyi..Daha ucuz...

Sabun bittinceye kadar kokusu devam eder.

Neeml Komili Tel. 220795 İSTANBUL

Her cuma günü öğle namazı saatle - rinde Şehzadebaşı Camii'nin avlusundaki Helvacı Baba'ya ait olduğu söylenen mezar ziyaretçilerle dolar. Binlerce kadın, kız, erkek, hasta, yatalak, dertli, adaklı, genç ve ihtiyar, Cami avlusunu doldurur. Bunlar, daha evvel bir adakta bulunup da dilekleri yerine gelenlerin dağıttıkları helvaları kapışır, yer ve kendi arzularını adarlar. Kendi dilekleri olursa, daha sonra gelir, onlar da helva dağıtırlar. Onların helyalarını da yeni yeni dileklerde bulunanlar kapışır, yer, adak adarlar. Bu böylece binlerce dertliye, hastaya, kimsesize teselli ışığı tuta tuta devam eder gider.

Son zamanlarda halkın bu masum ziyareti, cami ve ziyaret yeri Belediye Sarayının karşısında olduğu için dikkati çekmiş, ilgililer Helvacı Baba'nın kimliğini araştırmışlar, orada Helvacı Baba isminde bir ermişin değil, Sarhoş Recep adıyla tanınan birisinin yattığını tesbit ederek, Cuma günleri yapılan bu ziyaretin emniyet kuvvetleriyle dağıtılmaya ve yasak etmeye karar vermişlerdir.

Fakat, ellerinde hiç bir imkân olmayan, ancak manevi inançlarla teselli arıyan binlerce dertli, sayısız dilek sahibi ve yüzlerce hasta yine Helvacı Baba'yı ziyaret etmekte, adaklarını dışarıdan yapmaktadır. Ancak bu durum, yoldan geçenlerin dikkatini çekmekte, hatta turistler bile bu yasağa akıl erdirememektedir. Zira Garp'ta bu gibi zi-

GURBET TÜRKÜLERİ

Yazan: İsmet ÖZALP

Bozkır'ın Baybağan Köyünde geçen yüzyılda yaşamış olan Aşık Mustafa'nın o duğu söylenen aşağıdaki türkü, Tepelce köyünde bulunan bir cönkten alınmıştır. 1283 tarihini taşıyan cönkten bir çok yapıtlar yitirilmiştir.

Bizim ile gurbet ile gidenler,
O yiğit gurbette kaldı den varın,
Eşimden dostumdan soran olursa
O yiğit gurbette kaldı den varın.
Gönleğimi verin beni yuyana,
Sarığımı verin sayım dökene,
O yiğit niceli deyi sorana
Bir garip softaymış öldü den varın.

Koca babam yol içine inerse,
Garip anam sıyah saçın yolarsa,
Hani benim oğlum deyi sorarsa
Ağlatman anamı yolda den varın.
Söyleyin anama beni ağlasın,
Çıkarın alları kara bağlasın,
Küçük oğluyla da gönülün eğlesin,
Sevdiğin gurbette kaldı den varın.

Varın söyley anam fesimi assın,
Kız kardaşım alsın bağırma bassın,
Kömür gözle yarım umudun kessin,
Saklamam, gizlemen öldü den varın.

Bu türkü de aynı cönkten alınmıştır:
Bahar olup yaz ayları doğunca,
Türlü çiçekleri bitti silanın,

ransız oyalama subapları vazifesi görür.

Yatırlar, bizim ruh sanatoryomlarımızdır. Bunların zararsız bir şekilde ziyaretine müsaade etmeliyiz. Zaten maddî imkân olan buralara değil, doktorlara, imkânlara koşar. Bugün ruh tedavisi, hekimlikte başlı başına bir bölüm teşkil ettiğine ve psikanaliz başlı başına bir tedavi metodu haline geldiğine göre, halkın bu kendi kendini inanç yoluyla tedavi çabasına yardımcı olmalyız.

Türk milletini daima yatırlardan kuvvet almış, onlara koşarak niyazlarda bulunmuş, beklemesini ve istemesini bildiği için, sonunda arzularına bir mucize gibi kavuşabilmiştir. Aslolan inanmaktır. Bu zararsız telli çeşmelerini açık bırakalım. Kimsesizler, derbiler, hastalar, şifa ve rahat, nefes alma imkânı arayanlar kana kana içsinler!

Lâle, sümbül, nergis boynun eğince
Sarı bülbülleri öttü yaylanın
İmana gel, kanlı gurbet imana,
Biz de başımızı saldıq dumana,
Yağmur yağar, gün doğunca, çimene,
Turnaları sökün etti silanın.

Bülbül gibi söyler yarın dilleri,
Henüzce açılmış gonca gülleri,
Esince sabahtan seher yelleri,
Kokusu burnuma tüttü silanın.
Kimsem yoktur arkamızdan ağlıya,
Dertli yoktur benim gönüm eğleye,
Ala karlı, mor sümbüllü yaylaya
Güzelleri sökün etti silanın.

Yine o cönkten :
Dinle gurbet elin kahri belâsın,
Koş yiğide haram etti silasın,
Elin ermez bir çaresin bulasın,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Firkat deryasın boydan aşırın,
Düşünürken olan aklım şaşırın,
Anadan babadan ayrı düşürdün,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Demir zinciri boynuma bağladılar,
Dertli sinem aşk oduna dağladılar,
Bir ben değil çok analar ağladılar,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.
Görülmedik bir acayip hal ettin,
Yârını yoldaşı bana el ettin,
Nari hasret vücudumu küll ettin,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Gurbet elde neler geldi başıma,
Gece gündüz silam girer düşüme,
Feryadından elim varmaz işime,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.
Gurbet elde kurtulamam çileden;
Garip başım âsan olmaz belâdan,
Bir girsem de çıkmasaydım siladan,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Sıla tüttü burnuma da gül gibi,
Kavim kardeş, emmi dayı el gibi,
Gözüm yaşı boz bulanık sel gibii,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.
Gurbet elin gününden . . . (okunamadı)
Yok kanadım gurbet elden uçulmaz,
Uyku yeğin bastı gözüm açılmaz,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Der ki Kul Mustafa feleğin işi,
Ne bilsin gurbeti çekmeyen kişi,

HORANLARIMIZ

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

Zıt diller arasındaki tesadüfî kelime benzeşmelerinden (1) ve bunların bazan komşu düşerek lügatçıları şaşirtacak kadar iç içe girebilmişlerinden bugün de baştan bir iki misal hatırlamamız doğru olacaktır. Henüz Kassarlı Mahmut arapçaya yunancadan geçmiş durumdaki ekliid kelimesi ile eski türkçe kirit sözü arasındaki yakınlığa işareti etmiştir! — Türkçemizde iri yarı kişi anlamıyla "dalyan" gibi adam,, sözü var, bunun balıkcı dalyan direğinden kinayeli mecaz olduğu mervî ve kelimenin İtalyan aından gelmeliği sanılı idi. Halbuki Kaşgarlı "t," ile andırışını iri adam anlamıyla eski türkçeden vermiştir(2) XVIII yüzyılda, içilen çayın bütün dünyada yayılmasıyla çince ça adı bize de gelip, dere anlamı kadim kelimenin yan başında lügatta yer aldı; çay oldu. — Yalı dediğimiz zaman rumca "Yalı, kelimesini değil, denizin yaladığı yakayı düşünürüz. — Şimdi, Balkan dillerinden komşu düşmüş andırışlı fakat zıt asıllı oyun adlarından bir iki tanımışımızı hatırlatacağım ve bu doğru olacaktır.

Bize yalan oldu toprağı taş,
Zalim gurbet ahım sende kalmasın.

Üçpınar Köyünde Fatma Döner'den derlenmiştir :

Kendim gurbette de gönüm silada,
Ben silamdan ayrı düşüm ağlarım,
Ah ile vah ile günüm geçirdim,
Ben günümün geçtiğini ararım.

Hasta düşüm şu gurbette yatırım (m)
Sağuma soluma yastık getirin,
Ben ölürsem nazlı yare götürün,
Ben günümün geçtiğini ararım.

Üçpınar Köyünden Babuçulu Sakızın Fatma'nın oğlu Mustafa Leylak Aydın'a giderken (Ege'nin nereşine giderlerse gitsin - ler Aydın'a gidiyoruz derler.)

Anadan babadan gülmeyen başım
Gider gurbet ele, güler mi sandın.
denildiğini unutmuş ta anasının ağladığını görüp söylenmiş :

Gözleri gök boneuk anam,
Kucağı üç çocuk anam,
İşte ben gidiyorum,
Yalnız kal şincik anam.

Yunancada khoros şarkılı halka oyunu demektir ki, lâtincece khorea oldu. — Lâtincece hora, belirli bir saatte söylenmesi şart koşulu şarki demektir, üsttekiyle hiç bir ilişkisi yoktur. — Romanyalılarda bir halk sıra oyununun adı hora'dır. ve asıl anlamı saat olan bu kelime lâtincecedir. — Besarab-ya Gagauzlarının sıra oyununa verdiği türkçe horu adının üsttekilerle tesadüfî andırışmadan başka hiç bir kök birliği yoktur: Boru, koru, Doru tipinde türkçe kelimedir. — Sırpçadaki kolo kelimesi sıra oyunu anlamıyla bizdeki "kol oyunu" adına yakın kalıyor. Sırp köylüleri türkçeden benimse - dikleri kelimelerin sonuna (a) veya (o) katmışlardır: kayışa (= kayış), kaşıka (=kaşık), kolo (=kol) gibi. — Dilimizde "hora tepme, şeklinde asırlardır kullanılan kelime yine başka ve türkçe horan'dan kısılmadır; Anadolu'da az da olsa yer yer horo, hor kısaltmaları keza vardır.

Bütün bunları aslen yunanca sanmak ve göstermek aceleciliği az çok her yerde işlenmişti. Fransızların ortaçağdan kalma "carole, (karol oku) adı bir sıra oyunu vardır. En son olarak işte bunun aslına da khorea'ya veya taç anlamına "koronna,, yunancasına bağlamak denemeleri yapıldı; fakat tartışılmalı konuda etimoloji askıda kaldı. Avrupa dillerinin oyunla ilgisi olmayan "koro, kelimesi başka ve işte bunun aslı yunanca horus'tur. Horus kelimesi türkçemizde tutunmamıştır. — Hora tepme birleşimindeki kelimeyi yunanca saymak aceleciliğini bizde ilk defa Ahmet Vefik Paşa işlemişti (Lehçe Osmanî). Neslimize kadar bu dalgaya kapılmıştık. Son zamanlarda oyunlar konusunu etraflica işlerken kendim ancak ayılabildim. Kemeçe keli - mesinin türkçeliğinde de keyfiyet böyle olmadı mı? Bir yıl sonunda ayıldım.

Bir kelimenin semt semt bozulmalara uğraması çoğu zaman kısaltmalar şeklinde olur. Trabzon tarafları fetholunmazdan önce Bahrülğarâib'i yazan Halimî "horan depmek", Evliya Çelebi "hora depmek", diyorlar. Hora Tepmek, sonraki söyleniştir. Böy - lece, Hora, bozuk bir kısaltmadır, yabancı

asıldan, kelimelere dönmüştür. Yaşlı bir Yanyalıdan vaktiyle almış olduğum şu gemici mânisi çok mânâlıdır, ârifanedir :

İşte koptu yel bora

Pupa 'yelken tam fora

Mora'da eyler bizi

Davulzurnayla hora.

Tat köyü gibi Nevşehir yörelerinde "hora" dıpmak, biliniyor: ben farsçada güneşe hor veya bizde kızgın ateşe kor denildiğini düşünüp dıpmak'tan maksadın dıpmak olduğunu da sanarak birleşimden "güneşe veya ateşe tapmak,, mânasını çıkarsam ne büyük bir yanlışlık işlersem, Hora kısaltmasını Horus ile bir kökten saymak da o nispette hata olurdu ve olmuştur; hem de tahmin zihniyete sinmiştir.

Karadenizli bir bilgini bu doğru inancını yazdı: 'Horon adı topluluk ve yığın anlamlarınadır: ot horonu, buğday horonu gibi. Horom diyen köyler de vardır., İlâve edeyim: Horun, Horum diyen köyler de biliniyor. Giresun taraflarında horan derler. Horan, türlü yakın anlamlarla güneşe kadar yaygın olduğu gibi, Horan adlı köylerimiz de vardır. Hiç bir Horon Köyü yurtta yoktur.

Kaşgarlı Mahmud "Horum, taş yığını, yoğun kaya. — Korum, yağılmış mal, yığın: Ol korum buldı = O, bir yığın mal buldu,, diyor (XI. m. y.) . — Horon tipli oyunlar da, sap demet ve yığınları gibi, bir topluluk ve diziliş, hem de sırasında oyun bereketi kutlayan ve onun sevincini coşturan bağlılık ifadesi değil midir? Çoruk köylerinde "Horom Kaldırma,, oyunu vardır. Of kazasında Horom bir sıra oyunudur. Elâzığ'da Horum, oyundur..

Yerim yetseydi şu alfabe dizisindeki emsal arasında göze çarpan anlam ve mecaz uzlaşmalarına geniş ölçüde dikkati çekebilir dim: Hor, Hora, Horan, Horanlama, Horanlama, Horo, Horom, Horon, Horu, Horun, Horum, Kor, Koran, Korum, Oran, Orandalama, Oranlama, Orannama, Uran. (h mahreçleri hırlak söylenir).

Eski Türkiye dışından bir iki türkçe emsal hatırlatmakla yetineceğim: Uygurcada kor, sıra, şahıslar arasında mertebeleniş, ayrıca "halka teşkil eden her şey,, demektir. Kargız Sözlüğünde hor vardır. Boret-Mogol

ağzında "exor, sıra oyunudur. Çağatay sözlüğü "Hor, düğün ve davette halka olmak,, tarifini veriyor; aynı sözlükte "kor, beli kuşatan silâhlık. — Koran, silâh yığını, silâhlık,, tariflerini de buluyoruz. Kırımhlının koran oyununu bu sonuncusu tutuyor. Güney doğu ülkemizde kor kelimesi sıra ve dizi anlamıyla herkesçe kullanılır: Kor kor altınlar takınmış, — Kor kor fişeklik derler.. Bütün bunlar ortadayken millî oyun adlarımızı aykırı benzetme ve yakıştırma yapıyla zorlama yolundan halk etimolojisi yapılırsa sınıf tahmine dayanılarak konuşulmuş olur, tarih şaşırtılır.

Fetihten önce Pontus Denizi denildiği zaman çepeçevre Karadeniz havzası anlaşılırdı. Peçenek, Kuman ve başka türlerin ülkesi kalan Kıpçak diyarı ile beri sahil şeridi tek ülkenin çevresiydi. Kırım Hanlığı asırlarında da münasebetler hep bir kaldı. Besarabya kıyıları ile Rize tarafımız karşı hık yakalardır. Besarabyanın Gagauz Türkleri sıra oyununa horu diyorlar ki bu, nice bizim yaka köylerinin horum dediğinden kısaltmadır. "Yedili ölçü,, tartımı ve havalar her iki tarafta birdir; mâniler de öyledir. Şu örnek Gagauzlardandır :

Kapularda bağlama
Kara gözliim ağlama
Yüklüktedir tambura
Gitmeme buba kambura.

Bizden bunun karşılığını tesadüfen bir mâniler kitabımızda buldum:

Çaldığımdır bağlama
Kara gözliim ağlama
Ben buralı/degilim,
Bana gönül bağlama.

Âdetâ gagauz kızının derdine Karadenizlilerimiz cevap veriyor !

Şu gagauz türküsünü bizim yakadan oralara gitmiş sanmayız, sadece gelenek birdir:

Kemençe çala çala
Bindim bir ince dala
O ince dal kırıldı
Vurulduğum kızdan kızı (3)

Aradaki fark gagauzların hristiyan kalmış olmalarından ibarettir. Unutulmasın ki bizim yakada yerleşik Türk oymakları da fetihten önceleri müslüman değillerdi. Bunlar Rum ve Ceneviz kolonilerinden ayrıydı. Fazladan bir nebze üzerinde durabildi

İncelemeler :

MEHTER REPERTUVARI HAKKINDA

Yazan : Halil Bedi YÖNETKEN

Sultan İkinci Mahmut Yeniçeri ordusunu kaldırdıktan sonra onların mızıkâ takımları olan Mehterleri de kaldırıp yerine Avrupalı askerî bândoları koydurmuştur. O Sultan Mahmut ki kuvvetli bir Türk Musikisi bestecisi idi ve Türk musikisi onun zamanında Üçüncü Selim devrindeki parlaklığını muhafaza etmiş ve Sultan Mahmut, zamanın tanınmış bestecilerinin eserlerinden üstün değerde şarkalar bestelemişti. Buna rağmen devrimci bir ruhla batıya yönelmiş ve batının ileri teknik ve ifade kudreti taşıyan mızıkâsının kendi ülkesinde yayılmasına önderlik etmişti. Yalnız ne olurdu Mehterleri kaldırırken onların repertuarlarını da herhangi bir notasyon sistemi ile tesbit etmiş olsaydı da bugün eski şanlı Türk ordusunun azametli, debdebeli mızıkâ takımı

ğımız Karadeniz oyunlarımızı bütün bu şartlar altında yanılmadan düşünmelidir. Millî giyimi Karadeniz gibi kara, coşkunluğu Karadeniz gibi hırçın, ürpertileri ham siler ve yakamozlar kadar titrek bir oyunlarımızın..

Bir Rizeli, bana, düğün meydanına getirilen bir boğayı şaşırtmalarla punduna getirerek arkadan sırtına sıçrayışla boynuzlarından kavrayıp kanırta kanırta boynunu yere çökerten, yakan ve bağırta bağırta kafasını kırıp öldüren kispetli yerli güreşçiyi seyrettiğini, o esnada kenarda davul - zurna çaldığını ve görünüşünden hiç umulmayan gücüyle bu güreşçinin hâlâ Rize'de yakın tanıdığı olarak hayatta bulunduğu heyecanla anlattı. — Trabzon'da yigit bir Oğuz konuşan hristiyan meydanlığında boğa yemmesine, seyirciler arasındaki öbür Oğuz arkadaşlarının o sırada koleakopuz çalışmalarına dair benzer bir sahne Dede Korkut hikâyelerinde vardır. Göreneklerin evveliyatı işte bu kadar derinlerde. O çağda Trabzonlular türkçe de konuşuyorlar mıydı? Öylesine uyandım ki, şahsan gözümü kırpmadan evet cevabını vereceğim. — Eski usul davulzurnalı Karadeniz horonlarının tartım ve canlılığa tıpkıları yukarı Afganistanda yerleşik ve Mogol sayıldıkları halde türkçe konuşan Hizara oymaklarının da

rının düşman karşısında çaldığı hamaset ezgileri repertuarına sahip bulunsaydık. Mehter denilince kılık kıyafet ve çalgıdan önce ve esas itibariyle mehter repertuarı hatıra gelmek lâzımdır. Acaba mehterler düşman ordularıyla savaşırken, düşman kâhalarını zaptederken ne gibi şeyler çalarlardı? Gerek bu ve gerek Mehter borularının partisyonunda nasıl bir sonoritte elde edildiği çok merakla şayandır. Bugün bunu kesin olarak bilmekten ele geçen her şeyi mehterlere çaldırılmakta mahzur görmüyoruz, ve hele ilkokul yavrularından sözüm ona mehterler kurduruyoruz. Bu hareketimizle Mehter konusunu küçültüyoruz. Mehter demek her şeyden önce Zurnalar demektir — Anadolu'da zurnacılar kendilerine hâlâ Mehter

vul - zurnalı sıra oyunlarında bir türk musikicisi tarafından yerinde görülüp incelendiklerini bir kere daha hatırlatalım. Hizaralar oyuna Aten diyorlar. Yakutlar şamana Oyun, kadın şamana Udağan derler. Türkistan şamanlığında Oyun, âyin demektir. Ziya Gökalp Oyun ile Ozan'ı bir tutmak istedi. Anadolu'da Horannama ve Ozannama anlamdaş olarak vardılar! Bu da başka bir konudur. Eski tahminlerden sıyrılarak yeni baştan araştırılmaları gerekiyor.

Batum havâlisinin en eski sekencesi olan Acaralar hem türkçe, hem de lezgice konuşuyorlar. Oynadıkları horonlara M. VII. yüzyıldan beri "khorumi,, dediklerine dair kayıt vardır, acar ve afacan çeşitlerdir. Acarelinin yarı nüfusu müslimandır. Erkekleri aralarında tercihle türkçe konuşurlar.

(1) Kafkas Lezkilerine verdiğimiz Laz adının sabıkta Sırlara verilen Lâzar adından bambaşka oluşu gibi. Bu ikincisi Lâzar ve Lâdislas alemlerinden muhaffetti. Böylere her konuda vardır.

(2) "Taylang er: Dalyan gibi genç,, (D. L. T.)

(3) B.Zevrak Petri (Gagauz), Gagauz türüklerinden (Halk Bilgisi Haberleri) , sayı 83, 84 — , İstanbul 1938).

demektedirler — Küçük çocukların zurna çalmasıyla ilgili olarak yapılan şey Mehter müessesesini güçlendirmekten başka bir şey olmuyor. Mehter repertuarı konusunda, Londra'da başlayıp İstanbul'da sona eren bir hikâyeyi hatırlamamak mümkün değildir. Halen Çapa Eğitim Enstitüsünde Tarih öğretimini bulunan sayın Çağatay Uluçay arkadaşımız 1948 de Londra'da British Museum'da çalışırken müze kütüphanesinin Türk yazmaları kataloğunun 212. sayfasında da kayıtlı, 24 Zilkade 1079 tarihinde basılmış, Ali Ufki isminde bir zât tarafından yazılmış (Hâzâ Mecmuası Saz ü Söz) adlı bir kitabın türkçe şarkılarla ait notaları ihtiva ettiğini görüyor. Bunu o zaman Londra'da bulunan ve bir ara British Museum'a uğrayan sayın Salih Murat Uzdilek'e haber veriyor. Uzdilek İstanbul'a dönünce bunu rahmetli Sadettin Arel'e söylüyor. Arel, Çağatay'la mektuplaşarak o zaman Türkiyeden Londraya giden Sanat tarihçisi Dr. D. T. Rice'in de delâletiyle kitabın mikrofilmini temin ediyor. Eser İstanbul'da bastırılıyor.

Bu eser hakkında o zaman yazılar da yazılıyor. İlk yazıyı Çağatay 1948 de İstanbul'da çıkan bir gündelik gazeteye yazıyor, aynı yazı oradan iktibas edilerek "Türk Musikisi Dergisi"nin 1 Aralık 1948 tarih ve 14. sayılı nüshasında yayınlanıyor. Yazının başlığı "Mecmuası Saz-ü Söz",dür. Bunu Vasfi Rıza Zebu'nun 31 Ekim 1950 tarihli Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir yazısı, onu da sayın Laika Karabey'in 1951 de Musiki Mecmuası'nın 35. sayısında (300 Küsür sene evvelinden kalma nota mecmuasına dair) başlıklı makalesi, onu da H.S. Arel'in Musiki Mecmuasının 45. sayısında (300 küsur senelik nota mecmuası hakkında) başlıklı yazıları takip ediyor.

17. yüzyılda kaleme alınmış olan bu kitapla yüzlerce Türk musikisi parçaları sağdan sola doğru olmak üzere Avrupa notası ile ve fa anahtarıyla kaydedilmiştir. Eserin fotokopilerinin Laika Karabey'e, mikrofilminin de Türkiyat Enstitüsüne intikal ettiği söylenmektedir. İşte bir fırsat ki 17. Yüzyıla ait Türk musikisi repertuarı içinde o tarihlerde mehterlerin de neler çaldıklarını bize haber verebilir. Fakat maalesef bu yüzlerce eserden hangilerinin mehter repertuarına girmiş bulunduğu hakkında hiç bi-

rinin üzerinde bir kayıt mevcut değildir. Bunlar esas itibarıyla o tarihe kadar intikal edegelmiş eski Türk musikisi örnekleridir. Koleksiyon muhtelif makamlardan çeşitli fasulları ihtiva etmektedir ki bu çok değerli kaynak üzerinde ilk çalışmayı S. Arel'in değerli talebelerinden Bay Haydar Sanal yapmış, "Mehter Musikisi, Bestekâr Mehterler ve Mehter Havaları, adlı değerli eserinde verdiği 66 örnek arasında 19 tanesini "Hâzâ Mecmuası Saz ü Söz",den istinsah etmiştir. 40 tanesini Kantemiroğlu'ndan, diğer bir kaçını da Hamparsum, Dr. Suphi Ezgi'den almıştır. Ali Ufki mecmuasından seçilen 19 parçanın, üzerlerinde mehter musikisi olduğuna dair kesin kayıtlar bulunmamasına rağmen, Zurnabaşı, Çeng-i Harbi, Harbi, Semai-i Harbi. kayıtlarını ihtiva etmesi, marş karakteri taşınması gibi sebeplerle mehter ezgileri olduğu istidlâl yoluyla kabul edilmiştir. Halen basılmakta bulunan bu değerli eser yayına arzolandığı zaman ondan her şeyden önce mehterlerin faydalanacağına şüphe yoktur.

Ali Ufki mecmuası muhteviyatının tamamının istinsah ettirilerek bastırılmasını candan temenni ederiz. Ezgiler arasında Halk musikimize ait örnekler de mevcuttur, üç dört yüz sene evveline kadar yaşamış bulunan bu ezgilerin mahiyetlerini öğrenmek folklor yönünden de çok önemlidir.

ŞİİR ANTOLOJİSİ

Öğrenci, ve Öğretmen şairlerimizi tanıtmak maksadıyla bir (ÖĞRENCİ ÖĞRETMEN ŞAİRLER ANTOLOJİSİ) hazırlamak için kısa biyografimizle şairlerinizi bekler, tanıdığımız şair öğrenci ve öğretmenlerin bizimle temasa geçmeleri hususunda yardımlarınızı saygı ile rica ederim.

A. Mustafa Kulâber
Öğretmen Okulu
Arifiye — Sakarya

NOT: 1—) 3-5 tane şiir ile iki tane fotoğraf gönderilmesi.

2—) Şiirlerin konusu serbesttir.

3—) Antolojide en az iki şiir / yer alabilecektir.

Bayburt Varvarına Göre:

BEYBÖREK MASALI

(Yazan: Mahmut Kemal YANBEY)

Eski zamanlarda Bayburt'un "Saraycık" köyünde bir padişah varmış, bu padişahın hiç çocuğu olmamış, bir gün padişah lalasına diyor ki: Lala seninle bugün gezmeğe çıkalım, biraz yiyecek almış. Nihayet tebdilli kıyafet ederek bir kaç saat taşrada bir "Göze" ye vâsil oluyorlar, padişah lalasına diyor ki sen burada bir çay (?) kaynat ben namazımı kılayım, padişah namazı kıldıktan sonra düşünürken anı olarak bir derviş gelmiş; selâm verdikten sonra nasılsınız padişahım! Niçin düşünüyorsunuz, diyor. Padişah cevaben: Madem ki sen benim padişah olduğumu biliyorsun düşünceme sebep olan şeyi de bilirsin! Bunun üzerine derviş cebinden bir elma çıkarıp padişaha vermiş ve demiş ki: Bu elmayı siz ve alleniz (Hatun) yeyiniz ve kabuklarını da kırsağınıza yediriniz inşaallah bir çocuğun ye atın da bir tayı olur, lakin ben gelmemiş adlarını koymayınız diyor ve kayboluyor, padişah sevinçle sarayına dönüyor, dervişin tenbihati üzerine hareket ediyor. Nihayet padişahın bir oğlu ve kırsağın bir tayı oluyor, çocuk büyüyor, mektebe gidiyor, bir gün bir çocuk ile dövüşürken çocuk buna "Adı yok" diye hitap ediyor, memleketin ahalsi çocuğun böyle adsız olmasını münasip görmediler "Saraycık",ın lleri gelenleri toplam padişahın sarayına geliyorlar ve çocuğa bir isim vermek için padişaha ricada bulunuyorlar. Bunun üzerine "Dellal" Bayburt şivesince "Tellâl" bağırıyor ki yarın saat de saraya gelip şehzadenin adını koyacakmış, nihayet ertesi gün oldu, eşraf toplandı. Herkes bir ad koymak istedi, fakat bu adlar takarrür edemedi, ertesi güne bırakıldı. O gün çocuğun adını koyamadılar, üçüncü gün meclis toplandı münakaşa halinde iken "derviş" içeri girdi, çocuğun adı "Bey Börek" tayın adı "Bengi Boz". olsun diyerek ortadan kayboldu. Nihayet çocuk onbeş on altı yaşlarına girmişti, bir gün babasına otururken bir adam içeriye girdi. Padişah derhal ayağa kalktı, çocuk bu hale taacılıb etti! O adam gittikten sonra "Bey Börek" babasına soruyor ki neden siz bu adama ayağa kalktın bu adam kimdir? Padişah: Oğlum! Bu gördüğün adam kale fet-hetmiştir, bu söz çocuğun fikrinde bir inti-

ba husule getiriyor. Bey Börek: Ben de kale fethedeceğim diyor, padişah buna razı olmuyor çocuğu bu fikirden geri dönmesi için teselli ediyordu, nasihat veriyordu.

Fakat "Bey Börek", dinlemedi harbe gitmek arzusunda devam ediyordu, babası bunun önüne geçmek için "Bey Börek" i "Akkavak" padişahın kızı ile nişanlıyor, bununla da çocuk fikrinden dönmüyor, gayet iyi arkadaşı olan "HASAN Bey" i ve otuz sekiz delilanlı daha alarak kırk kişilik bir kafile halinde kale zaptetmeğe gidiyor, kaleye varmadan (1) "Koruk düzü"nde bir mola veriyorlar, o gece orada yatıyorlar, bunları haber alan kural gizlice kuvvet göndererek Bey Börek ve arkadaşları üzerine baskın yaparak ellerini, ayaklarını bağlayarak kale zindanına atıyorlar, bunlar yedi sene zindanda kaldıktan sonra tıraş olmak için zindandan çıkarılıyorlar, arkadaşları tıraş olurken "Bey Börek" kalenin burcuna çıkıyor, yoldan geçen "Bezirgan" a türkü ile babasının sıhhat haberini soruyor, bakalım ne diyor!:

Bey Börek :

Gelisin nerden bezirgan başı;

Alıp sattığın türlü kumaşı;

Ondan bana haber verin yolcular...

Bezirganbaşı buna cevap verene bir ylık meta vaadediyor, orada bulunan "Kel oğlan" talip oluyor Bey Böreğe cevaben:

Kel oğlan :

Gelişim sorarsan Oğuz ilinden;

Alıp sattığın dünya mallından,

Söyle beyim söyle kelâm gelsin dilinden.

Bey Börek :

Oğuz ellerinden beri gelirsiniz;

Atandan anandan haber bilirsiniz;

Ondan da haber verin yolcular,

Kel oğlan :

Gayet yüksektesin yüce damdasın;

Sana kılmler derler kimin oğlusun;

Söyle beyim söyle kelâm gelsin dilinden.

Bey Börek :

Gayet yüksekteyim vatanım ırak;

Bir dalga vurdu da cûş etti yürek;

Babam Oğuz hanı adım Bey Börek;

Ondan da haber verin yolcular;

Kel oğlan :

Babanı sorarsan bellî bükülmüş;

Dizil tutmaz kemikleri söktülmiş,
Kelce vezir çıkmış tahta oturmuş;
Böylece haber aldım ilinizden.
İlinizden beyim kölelerizden..

Bey Böyrek :

Ataşa tutunam, odlara yanam,
Aceb ne haldedir o hafun anam;
Anamın evladı Bey Böyrek benim
Ondan da haber verin yolcular;

Kel oğlan :

Ananı sorarsan, geldi de geçti;
Ecel şerbesini babandan evvel içti;
Böylece haber aldım ilinizden;

Bey Böyrek :

Aceb ne haldedir taht ile tacım;
Aceb ne haldedir o Niğâr bacım (?)
Ondan da haber verin yolcular;

Kel oğlan :

Bacımı sorarsan elinde desti;
Kırk örük saçın daldinden kesti;
Senden başka yoktur (Bey Böyrek

desti;

Böylece haber aldım ilinizden;
İlinizden beyim kölelerizden..

Bey Böyrek :

Dimeyin ağalar söz sizden;
Yaş yerine kanlar aktı gözümden;
Akkavak kızından (Bengi Boz) umdan;
Ondan da haber verin yolcular...

Kel oğlan :

İşittim ki beyim düğün dediler;
Akkavak kızını kel vezirin oğluna

verdiler;

Kırk güne dek kavli karar kıldılar;
Böylece haber aldım ilinizden,
İlinizden beyim kölelerizden..

Bey Böyrek :

Bezirgânlar gelir geçer yolundan;
Haber aldım yurdum Oğuz İlinden;
Ne gelir elimden geçin yolcular;

Bu esnada kırılın kızı Bey Böyreği götürüyor, Bey Böyreğe meyil kaptırıyor, zindancı Bey Böyreği kalenin burcunda görünce kırıyor, zindana atıyor. Nihayet akşam olunca kırılın kızı zindanın kapısına sesleniyor, kırılın kızı burcunda türkü söyleyen oğlanı benim yanına getiresin? Zindancıbaşı aldığı emir üzerine Bey Böyreği çıkarıp kızın yanına getiriyor; kız Bey Böyreğe diyor ki kalenin burcunda söylediğin türkülerden biraz söyle de dinleyeyim. Bey Böyrek cevap: Ben türkü bilmem, annem, babam akl-

ma geldi de bir kaç söz söyledim; nihayet kırılın ısrarı üzerine bir kaç türkü söylüyor;

Bey Böyrek :

Zindanın kapısında itler;
Yakamızı yedi bitler;
Zindandaki koç yiğitler;
Hanım destur ver çıkayım;
Çıkıp vatana bakayım;

Bey Böyrek :

Zindanın kapısı taştır;
Yatamazam yerim yaştar;
Zindancı bir kızılbaştar;
Hanımdestur ver çıkayım;
Çıkıp vatana bakayım;

Yine Bey Böyrek :

Bıldanım orta direği
Bölüştlük arpa çöreği

.....

Hanım destur ve çıkayım;

Çıkıp vatana bakayım;

Bunun üzerine kız diyor ki eğer beni alacağımı vadedersen sizi zindandan çıkarırım. Bey Böyrek maalmemnunıye kabul ediyor, evvelâ memleketine gidip anamı, babamı ziyaretten sonra gelir seni alırım diye kızdan ayrılırken kız diyor ki; babam hiçbir şeyden korkmaz yalnız ateşten korkar. Ona göre tedbir al ki beni götürürebilirsin; nihayet Bey Böyrek memleketine giderken (VA - RICNA" yokuşuna dayanıyor; o zaman takatini kesilince bir türkü söylüyor...

Bey Böyrek :

Dizim tutmaz çöl yokuşu çıkayım;
Elim tutmaz sigaramı yakayım;
Kolum tutmaz çakmağımı çakayım;
Yetiş imdadıma Bengi Boz'un;

Bunun üzerine "Bengi Boz" kişneyerek Bey Böyreğin yanına geliyor. Bey Böyrek atın üzerine binerek köyüne gidiyorken köyün yakınında bir çobana rast geliyor, çoban taş ile taş topluyormuş; Bey Böyrek bunun sebebini sormuş; çoban cevap: Bu memleketin padişahının bir oğlu vardı; ismi "Bey Böyrek" idi, kale fethetmeğe gitmişti; halâ gelmedi; padişahın veziri, padişahı tahından indirdi, kendisi yerine geçti; Bey Böyreğin nişanlısını kendi oğluna alıyor, bugün düğün yapıyor, ben de buna lâyık işi muvafık görmediğimden kendilerimi taşılayacağım, bunun üzerine Bey Böyrek kendisinin "Bey Böyrek" olduğunu haber verdi; Bey Böyrek elbisesini değiştirdi, başına koyun de-

risinden yapılmış adı bir papak örttü; köye gittiğinde doğrudan doğruya o gün düğün evine geliyor; biraz yemek yedikten sonra sazını çalmaya başlamış, arkadaşları olan Hasan beyin ailesi Sarıkız Bey Böyreğe biraz saz çalmasını teklif ediyor, Bey Böyrek de çalmaya başlıyor; ve şu türküyü söylüyor.

Bey Böyrek :

Gelir itini, itini;
Araba çekmez.....
Kelce vezirin hatunu;
Sen oyna, kösnük sen oyna..

Yine Bey Böyrek :

Hay itini, itini;
Beş araba çekmez.....
Kelce vezirin hatunu;
Sen oyna kösnük sen oyna..

Bu türküyü işiten vezirin hatunu hiddetleniyor, kapıya atılmasını emrediyor, fakat Sarıkız diyor ki: Hanım düğünde böyle seyler olur, kızımın mâna nedir, Bey Böyreğin düğün evinde kalmasına sebep oluyor, Bey Böyrek türküyü devam ediyor;

Bey Böyrek :

Köyünün adı Saraylık;
İtinin adı karacık;
Hasan beyin sevdiği Sarıkız;
Sen oyna hanım sen oyna;

Bu sözül işiten Sarıkız söyleyen adamın «Bey Böyrek» olduğunu anlıyor. Derhal Akkavak padişahının bacasının yanına gidiyor, Bey Böyreğin geldiğini haber veriyor; bu haberi alan kız memnun ve mesrur oldu; dedi ki: Sarı git kalın validemle söyle ki gelinin gönlü oldu, gelip oynayacak müsaade eder misin? Sarıkız da geldi söyledi, bunun üzerine kız konaktan indirirken Bey Böyrek gördü ve sazını alarak şöyle söyledi;

Bey Böyrek :

Konaktan iner naz ile;
Göğsü sedefli saz ile;
Kırk ince belli kız ile,
Akkavak padişahın kızı,
Bizim vaadimiz bumuydu;

Bundan sonra Sarıkız oyuna çıkıyor;
Bey Böyrek :

Evlerinin adı derecik;
Kodu'unun adı karacık;
Mustafa beyin sevdiği Sarıkız
Gel oyna hanım sen oyna;

Bunun üzerine Akkavak padişahının kızı Bey Böyreğin nişanlısı oyuna kalkıyor:

Bey Böyrek :

Ayağına giymiş altın nalını;
Gelir salını salını;
Kelce vezirin gelini;
Gel oyna hanım sen oyna;

Bir Daha Bey Böyrek :

Bilir misin ahdimizi;
Kırk güne dek karar kıldığımızı;
Nişanlım Akkavak kızını,
Gel oyna hanım sen oyna;

Bu türküyü söyledikten sonra deriyi bağından çıkardı, kendisinin "Bey Böyrek" olduğunu herkes anladı, bu haberi alan vezir oğlu tavuk kümesine giriyor, Bey Böyrek evvelâ pederini, validesini ziyaret ettikten sonra veziri huzuruna sesliyor, diyor ki senin bana yaptığın kemlike karşı sana iyilik yapacağım, işte hemşirem oğluna veriyorum ve yine sen babamın sarayında vezir olarak istihdam edileceksin; ben yine kale fethetmeğe gideceğim. Nihayet Bey Böyrek alarak bir gece Bayburd kalesinin etrafını muhasara altına alıyor, bir sürü keçinin boy-nuzlarına mum dikerek kırılı korkutuyor, bunun üzerine kırıl elçi gönderiyor ki Bey Böyreğe söyle ki arzusu ne ise ben ona vereyim. Bey Böyrek zindanda bulunan otuzdokuz arkadaş ile kırılın kızını bir de kalenin anahtarını istiyor. Kırıl da bunları kabul ediyor. Bey Böyrek "Akkavak" şehrinde atını tavlama çekti; atına bir hafta kavrulmuş arpa yedirip su vermiyorlar; taş kuruna (3) kırk yıllık şarap dökerek hayvanları öldürüyor. "Bey Böyrek" de sabahleyin atını binmek için tavlama gidince ona da hücum ediyor. Bunun üzerine "Bey Böyrek" Mülür-lüğe (4) çıkarak şu sözleri söylüyor:

Bey Böyrek :

Getirdin, getirdin yollarda koydun;
Şu garip gönlüme ahlı zar saldın;
Uyan Bengi Boz'un gitti yar elden;
Kayırmam o yarı gitti Ar elden..

Bey Böyrek bakıyor ki atın ayağında nal da kalmamış tekrar bir daha söylüyor.

Bey Böyrek :

Kurban olayım ayağında nallara,
Ayağında nal yok sesi parlama;
Uyan Bengi Boz'un gitti yar elden;
Kayırmam o yarı gitti Ar elden..

Bey Böyrek kalenin anahtarı ve arkadaşlarını, bir de kızını alarak Bengi Boz'un üye-

VII
TOKAT'DA

Yazan: Halis Turgut CİNLİOĞLU

Yeni doğan çocuklara erkek ise Hasan, Hüseyin, Ali, Ahmet, Mehmet, Hacı, Hafız, Mustafa, İbrahim, Şaban, Ramazan; Bayram, kız ise Fatma, Hatice, Ayşe, Emine, Cemile, Zekiye, Nazik gibi adlar verilir. Göbek adı çocuklarda esas addır. İki isimli çocuklarda daima kullanılan ad, çocuğun esas adı sayılır, söylenmeyen ad ise göbek adıdır. Meselâ burada Mehmet Halis derler. Halis kullanılan ad, Mehmet ise göbek adıdır. Göbek adları çok kere, peygamber veya din ulularının adları olur. Ezan adı tabiri de Tokatta mevcut olup ezan okunurken kullanılan adlar hakkında kullanılır.

Tokat ve çevresinde çocuklara şu suretle ad seçilir: Kur'anı Kerimden fal açılır, rastlanan rahim, şefik, kadir gibi adlar çocuğa verilir. Kadir gecesi doğan çocuklara Kadir, ramazanda doğan çocuklara Ramazan, bayram ayında doğan çocuklara Bayram, Recep, sefer, şaban aylarında doğan çocuklara Recep, Sefer, Şaban adlarının verilmesi eski bir geleneğin icabıdır. Doğan çocuklara ölmüş anne, baba, büyükanne, büyükbaba, ancak adlarının verilmesi âdeti de vardır. Bu suretle ad sahibi ölmekle yerde kalmamış sayılmaktadır. Çocuklara ad verilirken erkek çocuklarda babanın, kız çocuklarda annenin fikri ileride tutulur.

Tokatta ve çevresinde doğumdan önce çocuğu için ad hazırlayanlar vardır. Bu gibiler, "Eğer çocuğum erkek olursa şu adı, kız olursa bu adı vereceğim," diye kararlaştırırlar. Adlarını arkadaşlarına ve tanıdıklarına biniyor, babasının evine gelyor. Hem Akkavak padişahının kızını hem de kırahn kızını kırk gün kırk gece düğün ederek alıyor, bu suretle muradına kavuşuyor.

(1) Koruk düzu Bayburd şehri güneyinde ve şehre bitişen bir yerdedir. Çoruh nehri buradan geçer.

(2) Bacı hemşire demektir.

(3) "Kurun" Taştan oyulmuş su kabı, ekseriyetle kışın atlar bu kurundan sulanır.

(4) Müsür, hayvanların yemlik yeri.

larına önceden söylemekte tereddüt etmezler. Çocukları yaşamayanlar veya çocuğu olmayanlar, nihayet çocukları dünyaya geldiği zaman ona "Baki, Hayatı," gibi uzun yaşamaşması temenni yolunda adlar koyarlar. Tokat ve çevresinde adsız çocuk yoktur.

Yeni doğan çocuğa doğumdan üç gün sonra ad verilmesi Tokat ve çevresinde âdettir. Çocuğa sabah namazından sonra ad verilir, fakat salı günü ad verilmesi iyi sayılmaz. Ad verilirken çocuk kucağa alınır, seçilen ad kulağına söylenir. Çocuğa ad konurken anne, baba veya yakınları tarafından birşey bağışlanması iyi telâkki olunur. Ad konurken bütün aile ferdleri bulunur. Çocuğa bir hoca veya mahalle büyüklerinden biri ad verir. Ad verilirken anne ve baba ve diğer yakınlar herhangi bir harekette bulunmazlar. Ad verilirken çocuğun kundağı bulunması şarttır. Bir vakitler ad verilen yerde kılıç bulundurulmuş. Bu suretle çocuğun cesur, işgüzar olacağına inanılmış. Şimdi de ad verilen yerde Kur'anı Kerim bulundurulur, böyle çocuğun âlim olacağına kanaat edilir. Çocuğa ad verilirken Kur'anı Kerimden bir sure okunur, bazı ailelerde Kur'anı Kerim okunduktan sonra aradan bir müddet geçince türkü ve destan okunması da caiz görülür.

Yeni doğan çocuklara verilen adların çocuğun hayatı üzerinde tesir yapacağına inanılmaz. Fakat güzel olacağı tahmin edilen çocuklara "Yusuf," az ağlayan sessiz çocuklara "Yunus," adları verilir. Bir toplantıda bir ölünün adı anılırken "Allah rahmet etsin," "Allah nur-ünde yatırsın," tarzında dileklerde bulunur. Eğer adı geçen ölü hayatında fena tanınmış bir kimse ise "Allah ahrette rahmetini esirgemesin," "Toprak sıkmasın," denilir. Bir toplulukta ölmüş bir adamın ismi söylenirken aynı yerde o ismi taşıyan biri bulunuyorsa "toprağınca yaşasın," denilir. Adaşlık hakkında Tokatta herhangi bir inanış yoktur.

Tokat ve çevresinde bazı adların söyleniş şekilleri şöyledir :

BİR GEZİDEN NOTLAR

Yazan: Veysel ARSEVEN

1959 Temmuz ayının bir akşam üzeri, odamda keman çalıyordum. Apartımın önünde bir cip durdu, içinden Sivas Lisesi Felsefe öğretmeni Necdet Korkmaz, aydın bir Sivaslı tüccar ve biri kadın olmak üzere tanımadığım üç kişi daha indi. Necdet deli dolu bir arkadaşdır. Elimde kemani görünce şakacı bir eda ile, "Veysel, bir göbek havası çal da, şunları bir güzel oynatalım," diye takıldı. Tanıştık. Yabancıların üçü de Fransızdı. Caddede Necdete rastlamışlar, maksatlarını anlayınca da, bunların derdinden bizim Veysel'den başkası anlamaz. diyerek alıp eve getirmiş. Üçü de Pariste bulunan Musée de l'Homme mensubu. Bu kurum için, Doğu milletlerinin halk müziğini banta ahyorlar, fotoğraf ve film çekiyorlar. Sivas bölgesinde yapacakları derlemelere benim de katılmamı istediler. Konu ortak olduğu için, yeni tanışlar gibi değil, eski dostlarımız gibi hemencecik kaynaşverdik. Doğunun ve Doğu milletleri halk müziğinin yabancıları değillerdi. Ancak, şüpheye düştükleri bazı tarafları aydınlatılmak için, Türk halk müziğini tanınmanın şart olduğuna inanmışlar. Kurunca bu iş Jean Claude Loubtchynski ve eşi madam Solange'a verilmmişti, Geişlerinin başlıca sebebi buydu.

Fatma: Fadik, Fadime
Ayşe: Anşe, Aşık, Aşu, Anış
Hatice: Hadîç, Hatçe.
Mustafa: Mistik, Mistu.
Mehmet: Memet, Memo.
Recep: İrecep.
İbrahim: İbrahim, İbo.
Süleyman: Suluman, Süli.
Hasan: Haso.
Salih: Salı
Hüseyin: Üsün
Rıza: İrza.

Tokat ve çevresinde adlarla ilgili tabirler şunlardır:

Adınla yaşa. Adı gibi temiz. Adı gibi olsun. Adı büyük. Adı güzel. Adı batsın. Adı pisin biri. Adı Konmuş. Adı çıkmış. Adın kara yerden gelsin. Adın da birlikte gitsin. Adlarla ilgili bilmece ve tekerlemeleri tesbit edemedim.

Gece, Necdetin evinde toplandık ve üç günlük gezi programını tesbit ettik. Sonra da geç vakitlere kadar, onların bilhassa merak ettikleri Türk halk müziği, halk çalgıları, kilimcilik, küçük el sanatları ve bektâşi müziği üzerinde karşılıklı konuştuk.

Ertesi gün önce emniyet müdürlüğüne gidip gezimizin maksadını açıkladık. Zaten ellerinde Basın - Yayın'dan, gezme izinleri vardı. Sonra da faydası olur düşüncesiyle Sivas Valisini makamında ziyaret ettik. Tarihe meraklı bir za'oln vali, bu nezaket ziyaretinden son derece memnun kaldı ve gerekli yardımları esirgemiyeceğini vaad etti. İlk iş olarak da hemen yanımızda Yıldızeli kaymakamına geleceğimizi ve gerekli kolaylığın gösterilmesini tenbih etti. Resmî ziyaretler yüzünden ancak öğleden sonra yola çıkabildik. İşin içine resmî makamlar karışınca, bazı işler yolunda gidiyor ama, bazıları da ister istemez aksıyor. Nitekim Yıldızeli'de de bazı protokol, misafirperverlik derken, işimiz gecikti. Necdetin yanı sıra yarı ciddi takılmaları bazan imdadımıza yetişti. Kaymakamın da katılması ile, kararlaştırdığımız ilk köye vardığımızda güneş batıyordu. Bir çalışma günümüz heba olmuştu. Köyde bir tek badanalı ve çatılı ev var. Ağanın iki katlı konağı. Yerde kilimler, duvarda kilimler. Kilimle donatılmış bir odadaydık. Köyün bütün erkekleri gelip bir bir elimizi sıkta. hoş geldiniz dedi. Dışarıda davul zurna, içeride bağlama çalıyordu. Bayram vardı köyde. Kadınlar bayan Solange'ı başka bir odaya aldılar, birlikte halay çektiler, ayran içtiler. Gözleri pırıl pırıldı bayanın bu içten gelen samimiyetten. Sanki bu köylerde büyümüş de şimdi, akrabalarını ziyarete gelmiş gibi, hiç bir şeyi yadırgamıyor, ikram edilen köylü sigaralarını pofur pofur içiyordu.

Bu köye Necdetin öğüdü üzerine gelmiştik ama, bilmedik şeylere pek rastlamadık. Kendisine bunu açtığım zaman: "Ne bileyim Veysel hoca, ben fazlasından anlamam bu işin. Bir düğün görmüşüm buraya. O du-manlı kafa ile o dekor içinde her şey değişik gelmişti bana," diyerek işi şakaya vur-

du. Akşam yemeğini köyde yedikten sonra, geceyi geçireceğimiz Pamukpınar Öğretmen Okuluna geldiğimizde gecenin yarısı idi.

Ertesi gün erkenden çorbalarımızı içtik, Yıldızlından kaymakamı aldıktan sonra Direkli bucağına bağlı Kayalıpınar köyüne doğru yola çıktık. Kaymakam sevinçliydi. Bir oğlu olmuştu o gece. Kararlıydı, sanatçı yapacaktı onu. Kayalıpınar köyüne valinin öğüdü üzerine gidiyorduk. Direklide, bucak müdürü ve genç jandarma kumandanı da bize katıldılar. Araba artık dar geliyordu. Necdet gene dayanamadı, taşı gediğine koydu: "Nedir yahu dedi, yoksa emniyet kuvvetlerinin himayesinde miyiz?", Her ikisi de hoşsohbet insanlar, gülüştük.

Köylüler bizi, köyün kenarında bayraklarla, bayramlık esyaları ve davul zurna ile, kadınlı erkekli karşıladılar. Haberli olarak geldiğimiz anlaşılıyordu. Bu köy, bir evvelkinin aksine yemyeşil bahçeler içinde, bembeyaz badanalı evleri ile tertemizdi, zengindi. Arabadan önce kaymakam, sonra bizler indik. Kaymakam, ağırbaşlı bir eda ile kısa bir nutuk çekti, hepimizi bir bir tanıttı, gelişimizin sebebini anlattı, yardımlarını rica etti. Sonra topluca misafir edileceğimize eve gittik. Köyde bayram vardı sanki. Bir Çerkes köyü idi burası. Kadınlı erkeklerden kaçmıyordu. Fakat öylesine bir saygı vardı ki karşılıklı, insanı sarsıyordu. Çaylarımızı, kahvelerimizi, şeker ve sigaralarımızı genç kazlar ikram ediyordu. Tabii ve toplumsal hayatı ile iki ayrı âlem. İşin garibi yanyana yaşayan iki âlem. Mızıkla ile çalınan bazı havaları banda aldık. Genel olarak hepsi de birbirine benzeyen ve boyuna tekrarlanan küçük ve tipik Çerkes havaları. Öğle yemeğini orada yedik. Aslında bu bir yemek değil, bir şölen. Tatlısından tuzlusuna, etlisinden tırlüsüne kadar her şey vardı. Bir ara genç jandarma kumandanı illâ da bir Aşık Ali'den söz açtı. Onu mutlaka dinlememizi istedi, bol bol da methefti. Değer yanışına pek güvenmemekle beraber, ne bulursak kârdır diyerek, gidip Aşık Aliyi köyünden aldık. Kayalıpınar köyüne döndüğümüzde, temsili bir düğün vardı. Mızıkla çalınıyor, tabancalar atılıyor, eller şaklatılıyor ve kızlı erkekli gençler oynuyorlardı. Sesler banda, hareketler fotoğrafa alındı. Sonra köy halkı ile grup grup resimler çekildi, adresler alınıp verildi. Nec-

detle ben, iki tarafa lâf aktarmak için dikip duruyorduk. Nihayet sıra geldi, Aşık Aliye. Aldı Aşık, bakalım ne dedi.

Ses kesildi ortadan, büyülenmişti herkes. Gerçekten de Aşık Ali yamandı. Kumutan dayanamadı: "Nasıl kocam, demedim mi ben?", diye kendi zevkine olan güvenini belirtti. Fransız ailesinin ağız, açık kalmıştı. Ses alma makinasının düğmesi çıt diye kapandı. "Harika", diyordu. Jean Claude, "Burada daha fazla oyalanamayız. Alinin köyüne gideceğiz, onun yetiştiği, yaşadığı çevreyi göreceğiz, sazını ve sesini orada dinleyeceğiz." "Saat akşamın altısı. Çok misafirperver ev sahiplerine ve bütün köy halkına kucak kucak teşekkürler sunarak, bu insanların sıcak çevresinden ayrıldık. Yolda hepimiz coştuk. Türküler söyledik, nağralar attık. Kaymakamı bile" resmî hüviyetinden sıyrılmış, bize katılmıştı. Kaymakamın bir köyde oyalanmasında faydalanarak, yere indik, yol kenarında oyunlar oynadık. Alinin köyüne bu yüzden ancak saat yirmide varabildik. Alinin ihtiyar babası, köyün sözü geçenlerinden. Hoşgeldine gelenler, toka laştıktan sonra, bir kenara çekilip dizleri üzerine saygılı bir şekilde çöküyor, yersiz konuşmuyor, lâfa karışmıyorlar.

Geniş bir tepsi içinde, haşlanmış yumurta, yoğurt, peynir, bal, yeşil soğan ve saçta pide getirildi. Duvarlarda alevilikle ilgili resimler var. Sininin etrafında halka yaptık, ölüme konulanların haklarından geldik. Sonra büyük bir band makina takıldı. Aşık Aliyi serbest bıraktık. Neler söylemedi neler. Bandın birini bitti, bir ikincisi takıldı. Ama Aşık Alide de hal kalmadı. Türküler söylendi, oyun havaları çalındı, maniler okundu. Ve asıl, her zaman dinleyemeyeceğimiz dini kavalara. O kadar güzel, o kadar değişik ve öylesine çok şey söylendi ki sözle anlatılmaz. Köpüre köpüre dökülen, o güne kadar hiç kimsenin, hatta kendisinin bile taşıdığı değerden haberi olmayan gur bir çağlayandı. Ali. 1929 yılında Sivassın Kıvşak köyünde doğmuş, sazı kendine öğrenmiş, köyde yapılan her türlü toplantının gülü olmuş. Okuduğu dini havaların bir çoğunu kendi yaratmış, bir çoğunu da babasından bellemiş. Türkü ve oyun havalarını ise dinlediği ustalardan 12 yaşın dayken saz çalmaya başlamış, sonraları yalın köylere çağırılmış, daha uzaklara gitme-

miş. Yani, yabancı izlerden tamamen uzak kalmış. İlk olarak 1958 yazında Malatya ve Arapkir'e kadar sazi ile bir gezinti yapmış. İmkânlar elverdiği takdirde radyoda sesini ve sanatını duyurmak istiyor. Babası da söyler fakat çalgı çalamamış. İlk müzik sevgisini, babasının söylediği dini ve karamanlık üzerine ezgilerden almış. Henüz çok genç olan Aşık Alinin duyurulması ve tanıtılması lâzımdır. Benim elimden, bu pek değerli genç halk sanatçısını haber vermekten başka bir şey gelmiyor şimdilik. Ben Aşık Ali ile konuşurken, dışarıda da, Aşık'ın okuduğu havalar, pikabın oparöründen köyü çınlatıyordu. Bütün bir köy gecenin yarısında ayakta idi. Köylerinde bir değer buldurmanın gurur ve sevinci içindeydiler. Hepimiz, aradığımız bulmuşların kuzuru içinde, aynı şeyleri bir ikinci defa dinliyorduk. İşimiz bitmiş, tazelenmiş olan çaylarımızı içiyorduk ki, içeriye Kayalıpınarda bıraktığımız Bucak müdürü ile genç Jandarma komutanı atları ile çıkageldiler. Geçikince, bizi merak etmişler. Aşık'ın çaldıklarının banttın okunması bittiği zaman sabahın saat ikisi idi. Derlenip toplanıp yola çıktık. Araba gene doluydu. Çünkü atla gelen iki kişinin yanında, gece bize yol gösterecek olan köyün muhtarı da vardı. Vardı ama, biraz sonra yanlış yola saptığımızı ve dereye indirdiğimizi anladık. Haydi gersin geriye. Muhtar bu sefer arabanın önüne oturtuldu. Ama gene para etmedi, çünkü yol gene yanlıştı. Genç komutan atıldı: "Hocam", müsaade edin kılavuzluğu ben yapayım. Yanlış yola götürürsem, dönüştü arabayı sırtımda taşırum, dedi. Birkaç kere geçmişliği vardır bu yollardan dedik, onu soforün yanına oturtuk. Biraz sonra yol, tarlaların içinde eridi gitti. Selâmeti tâ Kıvşak köyüne dönmekte bulduk. Jean Claude yere indi, elektrik el feneriyle araba izlerini kontrol etti ve yola düzeldik. Yol doğru idi.

"Pek iyi, dedim komutana, siz gelirken yolu nasıl buldunuz."

"Nasıl mı? atladık atlara, atlar getirdi bizi.", Güllüştük: "Yazıklar olsun bize be, dedi; şu yolları belki de on defa çığnedim. Halbuki şu adam tâ Paristen kalkmış, bu yolu bir defa geçmiş, bizden iyi kestirdi. Aferin doğrusu... Uyuyan bir kaç köyü arka, Bucak müdürü ile Jandarma komutanını bucakta bıraktıktan sonra gün ağa-

Bize gelen B KİTAPLAR

* Malik Aksel: "Anadolu Halk Resimleri", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından, No. 868. Eser dört bölümden müteşekkildir. 1 — Halk hikâyelerinde resim, 2 — Kahvehane resimleri, 3 — Dini resimlere doğru, 4 — Halk resminde modernleşme ve sonuç. Kitap birinci hamur kâğıda renkli ve resimli olarak basılmıştır. 17x23 boyunda, 192 sayfa. Fiyatı yazılı değil.

* S. Tekâts - Sadrettin Karatay: "Macaristan Türk Âleminde Çizgiler, Maarif Vekâleti, Bilim Eserleri Serisi. Eserde Budin Paşalarını anış, Türk ve Macar eşirlik havayı, Türk - Macar saz şairleri ve çalgıcıları, Türk devrinde kılavuzlar ve casuslar, Uçlarda Türk ve Macar âdetleri, Türk ve Macar konukseverliği gibi konular yer almıştır. 16x22 boyunda, 336 sayfa, 610 kuruş.

* Fezî Halıcı: "Günaydın". Şiirler. Çağrı Yayınları, P.K. 99 — Konya. 12x16 boyunda 250 kuruş.

* Edibe Birsen: "Hindistan Masalları", Varlık Çocuk Klâsikleri: 29. 12x16 boyunda, 64 sayfa. 1 lira.

ırken, Sivassın sıcak çermiyine geldik, birer banyo aldık. Uykusuz ve toz toprak içindeydik. Kaymakamın bütün gayretlerine rağmen otelde istirahat edecek imkân bulunmayınca, kahvede oturup otuzaltı saatlik gezinin gülünç taraflarını anlatarak hoş vakit geçirdik. Biraz sonra çok sevdiğimiz bir öğrencimizin yol boyundaki çiftliğinde mola vererek, güzel bir sabah kahvaltısı yaptık ve kavakların gölgesinde uzanarak rahat bir uyku çektik. Gezimizin birinci faslı böylece kapandı. Aynı günün akşamı ben Ankara'ya hareket etmek zorunda kaldığımdan, sonra geziye katılmadım. Loubtscinsky ailesi, bir ay sonra İrandan dönüşlerinde Sivassın geçerken, Liseye uğradılar, yardımlarımızdan ötürü teşekkürlerini bildirmeyi ihmal etmediler.

BAYBURTLU CELALİNİN ŞİİRLERİ

IX

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

— 27 — (X)

Geno bir serencam yâdigârum var
Anı vasfetmenin geldi zamanı
Şehryutanzađe Hüseyin Yâver
Kalos Ağa ile kavga destanı.

Komisyon meclisi nüfus yazarken
Divan-ı devletle defter dizerken
Kaside-i kühtü kendî gezerken (1)
Hiğar'da kurdular kalem divanı.

Esmaya vurdukça defter kitabet
Kalos etyar aldı her gün her saat
Sedir baş (1) olmağı eyledi âdet (2)
Danışmağa durdu yahşi (3) yamanı (4).
Ükbe kadı gibi çoğa az dedi
Öküze keçi tayuğa kaz dedi
"Dasnî koros dasnî diğa yaz" dedi

Hüseyin Yâver'in sıkıldı camı.
Dedi Kalos Ağa (5) küfrü bezetme
Her mekânda sedir başı gözetme
Bir söyle bir dinle ürme (6) uzatma
Kalkar güldürürüm dostu düğmanı.

Bugün dem vaktidir mestane çoktur
Sana danışmanın zamanı yoktur
Yakın bir haşredək mesnedin yoktur
Seniğin taşırım lılığ kalkanı.

Kalos'un gözleri dönmeğe durdu
Şafî (1) işi gibi azdı kurdurdu
Dedi devlet bize bir nizam kurdu (7)
İslâmdan ayırmaz huristiyanı.

Hüseyin der dostum bin yâd eylese
Günde yüz bin kamun icad eylese
Toptan bu cihani âbâd eylese
Size otur üçün bire ihsanı.

Sazendeler mey divanı kursalar
Mestaneler bu divanda kursalar
Senin öz mekânın benden sorsalar
Meydan başı bir da kasap dükkânı.

Kalos dedi ulan nevecivan kurdu.

(X) Nüfus Memuru, Ermeni Kalos'la
Şehryutanzađe Hüseyin Yâver Efendinin
Hiğni köyündeki kavgasını anlatan bu des-
tan, Celâlî'nin mizah alanındaki gücünü açığa
vurmaktadır.

Destanın birinci, ikinci, beşinci ve yedinci
kıtaları, daha önce de yayımlanmıştır (Şi-
nâsi Özden, Gerçek Aşıklardan Celâlî, Ülkü,
yeni seri, nu. 62).

Devlet maskarası millet züğürdü
Kasap dükkânında beni kim gördü
Sen gibi (8) gözetmem yağlı yavani.

Hüseyin Yâver'in teprendi saç (9)
Kattı karıştırdı haracı haçı (10)
El attı da raftan kapı kurbacı
Kalos'un dahında (11) saydı doksanı.
Yekten (12) kıyam etti meclis hür-
resi (13)

Hüseyin Yâver'i tuttu birisi
O zaman Kalos'un koptu gerisi
Ermenice saydı yüz bin ruhbanı.

Kalos düşer makatlara (14) sarılır
Hüseyin Yâver'e şahlar darılır
Yine haykurdıkça yerler yararılır
Kesti selâmlığı kapıdan yanı (15).
Selâmlıkta Kalos elcip biçerdi (16)
Hay etlikçe (17) yine ünün açardı
Makatları (18) blrer atlar gererdi
Çulfa taşı gibi orđan bu yanı (19).

Ahali döküldü geldi yörtüğe (20)
Gördüler Kalos'u vurur diş dişe (21)
Bir sıçan deliği beş bin kuruşa
Maraz mezettedir Kalos'un eamı.
Çoklara (22) söyledi bizi barıştır
Ne alırsan al buradan savuştur
Bugün beni Kisanta'ya (23) kavuştur
Hizmet gören bir lira-yı Osmanî.

Hüseyin der sanma gamını çekerim
Keçevî'de (24) kızıl kamun dökerim
Kalos'un din Şiddad'ım s....
Bir de höllük (25) koyup çapıt (26) sa-
ramı (27).

Komisyon meclisi bakıp durdular
Hüseyin Yâver'i sarhoş gördüler
"Mestane" yazdılar karar verdiler
Gerek hüb nevreşte pîr ü cıvanı.

Kalos'un fıkrası buldu ihayet
Yüz bin asvası da lıldı şikâyet
CELÂLİ şeydaya bir bir hikâyet
Kılın başımızda kopan tufanı.

- (1) Veya: Kasabadan köyü bir bir ge-
zerken
- (2) Sedir başı olmak: Baş köşeye otu-
mak.
- (3) Yahşi: İyi, güzel.
- (4) Yaman: Kötü.

MAHIRİ İLE MAHTABAN HİKAYESİ

III

Yazan: Mehmet GÖKALP

Mahiri, Azerbaycan'da epeyce gezdi, do-
laştı. Her misafir olduğu kahvede: "Nasıl
aşık oldun, bir yol anlatsana..." ricasiyle
karşılıyordu. Bunlardan birine şöyle cevap
verdi:

"Dinleyin ağalar vasfın edeyim
Mecnun gibi çöle attı dert beni
Gözden attı vatanımı, yurdumu
Ansız yâre meftun etti dert beni.

Kalmışım sevdamın kalma kahında
Olmadık bir kerre yâr hayâlinde
Bir zamanlar gezdik Acem gölünde
Coşkun dalgalara kattı dert beni

Mahir'ini hissedâr oldum her yandan
Gözlerim dolmuştu o kızıl kandan
Demir burgu gibi deler bir yandan
Kurulmaz şekilde tuttu dert beni.

Bu sefer de: "Yaran nerendedir?... He-

- (5) Veya: Dedi ulan Kalos küfrü be-
zetme.
- (6) Ürmek: Havlamak.
- (7) Tanzimat Fermanı'nın, huristiyân
uyruklulara tanıdığı hak ima edi-
liyor.
- (8) Sen gibi: Senin gibi.
- (9) Saçı teprenmek: Çok kızmak.
- (10) Kaçtı karıştırdı haracı haçı: Kızıp
ağzına geleni söylemek.
- (11) Dal: Sirt (insan için).
- (12) Yekten: Birden.
- (13) Hürre: Kedi, dişi kedi.
- (14), (18) Makat: Sedir.
- (15), (19) Yanı: Yana.
- (16) Ekip biçmek: Atıp savurmak, üst
pencereden konuşmak.
- (17) Hay etmek: Üzerine atılmak.
- (2) Yörtüş: Yürüyüş.
- (21) Diş dişe vurmak: Korkmak.
- (22) Çoklara: Birçok kişiye.
- (23) Bir Ermeni köyü.
- (24) Keçevi: Kisanta köyüne giden yol
üzerinde bir düzlük.
- (25) Höllük: Kundağ çocuklarının altı-
na konulan ince toprak.
- (26) Çapıt: Paçavra, çaput.
- (27) Bu mısradâ, mecazen, ebe ve nine-
şipe sövmektedir.

le tapsır da görek." diyorlardı. O zaman:
Kime vasfedeyim hâlimi bilmem
Dalgalı gönlümün bir yâresi var.
Gece gündüz ağlar sabıyla sübyân
Kimin hayır kimin şer yâresi var.
Günden güne oldu derdim ziyade
Kimi atlı gezdim, kimi piyade
Erenler gösterdi bana rüyada
Çıkamaz vücudumdan pîr yâresi var.

Bakmaz mısız didemdeki sellere
Bir Mecnun misâli düştüm çöllere
Nazlı yârî teslim ettim ellero

Bu yangın Mahir'in yâr yâresi var.

Mahiri, köyden ayrılan yıllar geçmişti.
İran'da bir şehrin dış mahallelerinden birinde,
çeşme başında su helduran kızlara rastladı.
Kızlar, omuzunda saz bir aşık görünce, gü-
lüşerek başına üşüştüler.

"Ay aşık, sen haralısan? Bizze bir türkü
tapsırsan olmaz mı?..", diye rica ettiler.

Mahiri de:
"Siz birkaç tanesiniz. Her birinize ayrı
ayrı türkü söylesem bir kaç defa güneş do-
ğar ve batar." dedi. Onlar da: "Sona hanıma
söyle." dediler.

Aldı Mahiri :
Bugün bir güzelli seyran eyledim
Yürüyüşü vâf u hale maşallah (*)
Döktülmüş gerdana zülfün şelleri
Yanaklara konmuş güle maşallah .
Oturup da yollarım gözetmiş
Kadir Mevlâm onu öğmüş yaratmış
İnce bele altın kemer kuşatmış
Kemerle sıkılmış bele maşallah.

Mahiri der balıkları yakıyor
Misk ü anberleri güzel kokuyor
Leblerinden sanki kaymak akıyor
Dilinden dökülen bala maşallah!

Kızlar :
— Ne de yahşi söyledin aşık kışl... Var
olasan... Muradına eresen.
Diye dua ettiler

MAHIRİ ŞİRVAN'DA
Nihayet sevgilisinin memleketi Şirvan'a

(*) Bu parçayı şairin hemşehrîsi aşık
Pervan'den derledim.

vardı. Bir kahveye indi ve sazını duvardan astırdı. İstirahat edip, çayını içerken etrafını meraklı gençler sarmıştı. Halk, Mahiri'nin Osmanlı ülkesinden geldiğini duyunca memnun oldular.

Ay âşık, sen safa gelmişsen, Safalar getirmişsen. Mizim diyarın nerelerini dolağın?

Diye soruyorlardı. Mahiri:

— Durun, hele bizim saza sorahım bakalım ne diyecek. deyip sazını seslendirdi. Çoktan düş olmuşam ah ile zâre Bu başa gelmiyen haller mi kaldı. Mecnun gibi dağı, taşı dolandıım Acep varmadığım iler mi kaldı.

Aşk olinden kaynar kaynar taşmanım (*)

Bu aşka düşeli çok çok pısmamım

Beş dostum var ise yüz de düşmanım

Bize taş atmayan kollar mı kadı?

Gitti elden devran ile demliğim

Kan ile dolmuştur bakın nemliğim

Kimi eylik söyler kimi kemliğim

Mahiri zem'etmez diller mi kaldı?

O gece kahvede bulunanlar Mahiri'yi dikkatle dinlediler, takdir ettiler.

Ertesi günü tek başına kırlara doğru açıldı. Bir çınar ağacının dibinde oturdu. İçinde tazeden taze duygular canlandı, başladı söylemeğe:

İlgün ilgin esen seher yelleri

Gel doğruyu söyle gelir mi yâr yâr

Yerdeki çiçekler, gökte yıldızlar

Ben yangın olduğum bilir mi yâr yâr

Benim bu sözlerim dilimde fena

Beni aşka saldı bir telli sona

Gün, gece yalvarıp azız Sübhana

Benim için niyaz kular mı yâr yâr

Mahiri düş oldu ateşe nâra

Eğer âşık isen maşukan ara

Oda benim gibi bir bahtı kara

Şad olup binde bir güler mi yâr yâr

Bu sırada bir çadırı işitti, arkasına dönünce yakışıklı bir atlı gördü. Omuzunda tüfek, yanında tazi ve arkasında üç kişi vardı. Öndeki atlı avcı:

— Dellkamlı seni dinledim, Her halde bir garip aşkınsın. Ben bu ülkenin hükümdarıyım. Benim sarayım âşıklara açıktır. Do-

kuz tane seçme âşığım var, bu akşam bize buyur, seni onlara tanıtayım.

Mahiri bu adama teşekkür etti. Bu avcının Mahtaban'ın babası Mirza Han olduğunu anladı. İçinde yumşak, hafif bir sevinç kıpırdadı. Hemen doğruldu. Han'ı hürmetle uğurladı, davetine icabet edeceğini bildirdi. Sonra âdeta koşar adımla kahveye geldi. Sazını aldığı gibi sarayın yolunu tuttu.

MİRZA HANIN SARAYINDA

Mahiri, o gece Mirza Han'ın sarayına gitmişti. Osmanlı Devleti'nin şehbenderinin de hazır bulunduğu mecliste, Mirza Han'ın âşıklarıyla karşılıklı söyledi, imtihan oldu ve dokuzunu da bağladı. Mirza Han bu vaziyetten pek müteessir oldu. Meclisten ayrıldı ve sarayın üst katındaki odasına çekildi. Sınırlı sınırlı bir aşağı beş yukarı dolaşmağa başladı.

Bu vaziyeti gören kızı Mahtaban:

— Ay Ağam, neye eye dolunursun?

Diye sordu. Babası:

— Ay kız, bugün yaman bir Osmanlı âşığı saraya gelip, ele mizim dokkuz âşığı bağlayıptı. Nası dolunmayım, şerefimiz bir paralık olupdu. diye cevap verdi. Mahtaban:

— Ağam, Han baba, hele been bah, Men o âşığı mat edereim. Ele bir sen izin ver. Deyince Han buna çok sevindi:

— Ay kız, bele marfetin olar da manğa neye söylemirsən? Hele bir danışım, gördüm ne deyiller.

Diyerek aşağı indi. Mecliste bulunanlara kızının gelip âşık Mahiri ile imtihan olacağına haber verdi.

Bir müddet sonra Mahtaban aşağıya iniyordu. Beyaz bir elbise giymişti. Kolunda bilezikler, parmaklarında, gerdanında kıymetli taşlar ve mücevherler, gök yüzündeki yıldızlar gibi parlıyordu. Yüzünde tatlı bir gülüş, halinde bir hoşluk vardı.

Mahiri, sevgillisini bu kadar güzel bir kıyafet içinde görünce sabredemedi. Sazına düzen verip aldı bakalım gelen sevgillisini Mahtaban'a ne diyecek:

Düşmüşüm bir kere fırkat oduna

Getirmez mi beni bir kez yadına

Osmanlı diyarı kurban adına

Özlediğim Mahtaban'ım görüldü.

deyince, Mirza Han, Mahiri'yi sözünden dolayı susturdu. Şehbendere:

ERMENİ KIZI TÜRKÜSÜ

Yazan: Gündüz ARTAN

Bir müslüman delikanlı gönlünü kapıldığı bir Ermeni kızına yalvarır yakarır. Onu kendi dinine döndürmek için ne diller dökerse kız da cevaplar verir, dönmemekte inat eder, ısrar eder. Nihayet delikanlı kendi ismini söyleyince kız müslümanlığı kabul eder. Bu ısrarlı yalvarmalarla inatlı reddedileri anlatan ve mesut bir sonla biten bu türkünün bir şii şair tarafından söylendiğini bu türküyü bize dinleten ve yazdıran Göle'nin Kalacık köyünden Nedim oğlu Hüseyin Taşlı da söylemiştir.

OĞLAN:

İstanbul'dan çıktım derya yüzüne,
Rastgeldim ben bir Ermeni kızına,

— Sizin âşık mizim kıza söz düzlüptü, bu ne biçim işdi? diye çıkıştı. Osmanlı şehbenderi, sükûnetle:

— Mirzahan kardeş, bizim Osmanlı lisanında (ay) a (mah) derler. (Taban) da parlak, ışıklı mânâsıdır. İkisi bir arada söylenince Parlak ay ışığı anlaşılır. Bugün ayın onu, ayın ışığı pencereden içeri vurunca bizim âşık da bundan ilham alarak (Mahtaban) diye söyledi. Ne bilsin ki sizin keremizinizi adı (Mahtaban)dır. Kusurunu başışla.

Diye ricada bulundu ise de Mirzahan, Mahiri'nin hapsedilmesini söyledi. Bunun üzerine Mahiri, Han'dan rica etti bir kaç kelâm söylemesine müsaade istedi.

Mirzahan kabul etti. Aldı Mahiri:

Merhamet perveri nezaketli Han
Karşında oturmak zor olur. Han ey.
Osmanlıyı size düşman mı sandın
Husumetler bizde şer olur Han ey.

Bağışla kusurum, köpürüp taşım

Aşkın deryasına yeni ulaştım

Bin kerre kaynadım bin kerre piştim

Yamp yüreceğim kor olur Han ey.

Sen bir Hansın eyler isen merhamet

Ülkenize gelir Hak'tan selâmet

Mahiri bağışla eyle mürlüvvet

Merdliğin dünyada kâr olur Han ey.

Mahiri, koşmayı bitirince, Mirzahan biraz yumuşak gibi olmuştu. Bu sırada maşukası Mahtaban perdenin arkasında durmuş, sevgillisini seyrediyor, hasretini gideriyordu.

Yeme içme bak güzelin yüzüne
İmana gel kömür gözüm imana.

İstanbul'dan padişahın fermanı,
Bir söz ile döndürürler kervanı,
Kız gel müslüman ol kalma Ermeni
İmana gel kömür gözüm imana.

Doldur pınar doldur bir su içeyim,
İçip içip al gerdana saçayım.
Kız sen çok güzelsin nasıl geçeyim,
İmana gel kömür gözüm imana.

KIZ:

İçip içip beni yoldan eyleme,
Çiğirimi aşk oduna dağlama,
Sen cahilsin pahlil cahil söyleme
Var git oğlan var git dönmem dinine.

OĞLAN:

Yaylaya giderken yolun olayım,
Bahçende açılmış güllün olayım.
Kız sen çok güzelsin kulun olayım,
İmana gel kömür gözüm imana.

KIZ:

Yaylaya giderken yol eskik (eksik) değil,
Bahçemde açılan gül eksik değil,
Sen gibi yığıde yâr eksik değil
Var git oğlan var git dönmem dinine.

OĞLAN:

Seni doğuran ana nasıl anaydı?
Boynunda alları tane taneydi,
Sennen (seninle) benim sözüm yedi se-
neydi,

İmana gel kömür gözüm imana.

KIZ:

Beni doğuran ana böyle anaydı,
Boynunda alları tane taneydi,
Sennen benim sözüm hiçbir seneydi,
Var git oğlan var git dönmem dinine.

OĞLAN:

İsmimi sorarsan ismim Ali'dir,
Dinimiz Muhammed islâm dindir,
Bizim din de cümle dinden uludur,
İmana gel kömür gözüm imana.

KIZ:

İsmimi sorarsan ismim Emine,
Çok yığıtler geldi benim yanına,
İsmim Ali ise döndüm dinine,
Sıva kollarını dola boynuma.

(*) Taşmanım: Taşmam, taşamam. Şair, azarların şivesiyle onlara hitap etmiştir.

ÇÖMÜDÜK

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Elmalı İlçesinin Yalnızdam köyünden Yusuf Korkmaz, 20 yaşında.)

Evveli varmış bir yokmuş. Bir Çömüdük ile bir de dayısı varmış. Birbirleriyle pazarlık etmişler. Çömüdük dayısına uşak duracak,, dayısı da ona her işi buyuracakmış. Dayısının buyurduğu hizmetlerden Çömüdük darılmıyacak; Çömüdüğün yaptıklarına dayısı darılmıyacak. Hangi taraf darılırsa onun sırtından bir davlum gön (deri) alınacak.

Sabah olunca dayısı Çömüdüğe : "Öküzleri al, dillizarı da götür. Dillizarı (köpek) nereye oturursa orayı sür!, demiş. Çömüdük öküzleri almış. Dillizarı da arkasına takmış. Tarlaya varınca Dillizarı sahvermiş. Dillizarı gitmiş gitmiş de bir taşın (kayanın) tepesine oturakoymuş. Çömüdük öfkelenip, övendireyi Dillizarın tepesine vurmuş. Dillizarın canı o zaman çıkıp, öteki dünyayı boylamış. Çömüdüğün dayısı çocukla ekmeğe göndermiş. Çocuğa: "Çömüdüğe söyle, ekmeği bölmeden, südün kaymağını delmeden yesin., diye tenbih etmiş. Çocuk Çömüdüğün yanına varınca: "Ekmeği bölmeden, südün kaymağını delmeden yiyeceksin. Babam öyle söyledi., diye babasının tenbihini Çömüdüğe söylemiş. Çömüdük de ekmeğin ortasını yemiş. Süt bakracının tabanını delmiş. Akşam üzeri eve varınca dayısına : "darıldın mı dayı?., demiş. Dayısı : " Neye darılayım., demiş.

Çömüdük akşam olunca öküzlerin yemini vermeye inmiş. Yemliklere saman ve yemi koymuş. Öküzlere zahmet olmasın diye öküzlerin başını kesip batmana koymuş. Sonra da eve çıkmış. Dayısı sormuş: "Öküzlerin yemini verdin mi Çömüdük?, Çömüdük de: "Verdim. Hem de zahmet olmasın diye başlarını kestim batmana (yemlik) koydum., cevabını vermiş. Dayısı alını ki-

riştirmiş. Bunu gören Çömüdük: "Darıldın mı dayı?., demiş. Dayısı : "Neye darılayım., demiş.

Bakmışlar ki Çömüdükle başa çıkamıyacaklar: "En iyisi buradan göçüp gitmek, başka diyarlara yerleşmek lâzım., diyerek taşı tarağı toplamışlar. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Derken bir gölün kenarına gelip konaklamışlar. Kendi kendilerine şöyle bir "Oh!., çektikten sonra "Nihayet kurtulduk senden Çömüdük!, demişler ki yatakların arasında bir ses gelmiş: "Ne o dayı, bir emrin mi var? Ben buradayım., demiş gelen ses. Berikiler: "Eyvah ! Çömüdük yine gelmiş!, diye birbirlerine bakışmışlar. Halbuki onlar Çömüdüğü yata-rınca Çömüdük uyumamış. Bir fırsatını bulup hazırlanan yatakların arasına gizlenmişmiş.

Akşam olunca yataklarını yapıp yatmışlar. Karı koca fısıldaşmaya başlamışlar. " Bu Çömüdükten nasıl kurtulmalı?., diye Nihayet karara varmışlar. Çömüdüğü, uyuyunca göle kaktırvirecekler, sonra da ondan kaçıp kurtulacaklar. Oysa ki bu konuşmaları, tilki uykusuna yatan Çömüdük, dinliyormuş. Onlar uyuyunca kalkmış. Dayısının karısını yataktan uyandırmadan kaldırmış ve kendi yatağına yatırmış. Kendisi de dayısının karısının yatağına yatmış. Gece uyanan Çömüdüğün dayısı, doğru Çömüdüğün yatağına koşmuş. Yatağı, içindeki ile beraber göle yuvarlayıvermiş. Sonra da: "Oh! İşte senden kurtulduk Çömüdük!, diye bağırmış. Sesi duyan Çömüdük: "Buyur dayı ! Ben buradayım., demiş. Adamcağız ne tuttuğunu bilememiş. Çömüdük diye yuvarlandığı oysa karısı imiş. Orada omuzu üstüne kara bir dağ çöküvermiş. Gözleri kararmış, içi bulanmış, olduğu yere bir külçe gibi yığılıvermiş. Bunu gören Çömüdük: "Darıldın mı dayı?., demiş. Dayısı : "Nasıl darılmıyayım Dillizarım gitti, Çömleğim gitti, öküzlerim de gitti. Bu yetmiyormuş gibi şimdi de karım gitti, darılmaz olur muyum hiç,, demiş. O zaman Çömüdük : " Kavlimiz ne idi. Haydi bakalım bir davlum deriyi alayım., demiş ve dayısından bir davlum deri almış.

KİTAP BELLETEN: İkinci sayısı çıktı. Aylık Bibliyografya, kültür tarihi dergisi. P.K. 23 Beyazıt — İstanbul.

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L.

Merkezi : İstanbul

Şubeleri :

Istanbul	Izmir	Samsun
Beyoğlu	Ankara	Konya
Galata	Yenişehir	İskenderun
Kadıköy	(Ankara)	Mersin
Osmanbey	Adana	Bursa
Hasköy	Çapa	Bakırköy
Beyazıt	Edirne	

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI

BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER

Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul

Şubeler: Bankor

DIŞ SAĞLIĞI ÇOCUKLUKTA BAŞLAR

ipana

ANTI-ENZYM W.D. 9 LU DİSİMACUNU

Yalnız en yüksek Faiz değil,
en ufak mevduatınıza da en
yüksek Faiz, en fazla kazanma
şansı.

Dünyada ve yurtda bütün
bankacılık hizmetleriniz için

TÜRK TİCARET BANKASI

YARIM ASIRLIK TECRÜBESİ İLE EMRİNİZDEDİR

100

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

OCAK 1961

İÇİNDEKİLER

Türk Folklor Derneği ve Tüzüğü	İhsan HİNÇER
Saz	Prof. Mahmut B. GAZİMİHÂL
Halk Müziğinde Söz	Veysel ARSEVEN
Silifke'de Adlarla İlgili Gelenekler	Kerim YUND
Tokat'ta Yağmur Duası	Halis Turgut CİNLİOĞLU
Derviş Taşkın - Derviş Alimi	M. Halit BAYRI
Bayburtlu Celâli'nin Şiirleri (X son)	Hikmet DİZDAROĞLU
Bolu ve Dolaylarında Düğün Gelenekleri:	Mehmet NURİ
Türkülerin Hikâyesi: Maley Türküsü	Şükri POLAT
Ermenekli Şair Hasan Rüşdi	Mehmet ÖNDER
Şeyhosman Köyünde Çocuk Tekerlemeleri	Cafar ÖZTÜRK
Mahiri İle Mahtâban Hikâyesi ((IV))	Mehmet GÖKALP
Çepni Köyünden Bir Ağıt	M. Güner DEMİRAY
Elmalı'dan Masallar: Derviş (son)	Hüsnü YILDIZ
Dergimizin Fıatı Hakkında Okuyucularımıza Bir İzah	
Bize Gelen Kitaplar	

SAYI: 138

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DERNEĞİMİZİN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

121

Damga Resmi ve Belediyeler Levha, İlan Resmine göre her türlü tabellâ, levha, ilân, reklâma ait ödenecek resim ve yapıştırılacak pul çeşit ve miktarları.

Ayrıca emsal Danıştay Kararları, ilgili kanunlara ait hükümler, umumi menfaatlere hâdim dernekler, P.T.T. İdaresi, Denizcilik Bankası, D.D. Yolları, İ.E.T.T. İşletmesi ilân talik ücreti ile Devlet Radyoları Reklam tarifeleri

12 3 Mart 1966

Sat: Nafet Körüklü

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

2297

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO: 138

OCAK 1961

YIL: 12 — CİLT: 6

TÜRK FOLKLOR DERNEĞİ VE TÜZÜĞÜ

Yazan : İhsan HİNÇER

Zaman zaman memleketimizin dört bir tarafındaki idealist gençler, Türk Folklor (Halkbilgisi) Derneği'ne başvurarak Derneğin bir şubesini açmak istediklerini bildirmektedir. Bunların arasında Isparta'dan Mustafa Koç, Akyazı'dan Mehmet Yalçın, Samsun'dan Yılmaz Elmas, Arifiye'den Mustafa Kulâber, Balıkesir'den Cafer Öztürk, Kâmil Toygar ile Denizli'den Ünsal Aycan ve arkadaşları bulunmaktadır. Adlarını yukarıya aldıklarımız ve arkadaşları, son bir yıl içinde bu ideale yönelenler ve Dernek Şubesi'ni açmak isteyenlerdir.

Türk Folklor Derneği, ilk defa 1927 yılında Ankara'da Ziyaettin Fahri Fın - dıkoğlu, İshak Refet İşıtman ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Kısa zamanda bütün Türkiye'nin dört bir köşesinde bulunan yüzlerce muhabir üye ile işbirliği yapmış, İstanbul'da bir şube açmıştır. Zamanla İstanbul Şubesi ön safa geçmiş, Halk Bilgisi Haberleri dergisini yayımlamıştır. 1932 yılında kurulan Halkevleri içinde çalışmak için Derneğin feshi cihetine gidilmiştir.

Türk Halkbilgisi Derneği, 2 Eylül 1946 da İstanbul'da Derneğin eski faal üyeleri tarafından yeniden kurulmuştur. Dernek, mütevazı bir tempo dahilinde çalışmaya başlamış, 31.10.1953 de yapılan yıllık kongrede derneğin adı Türk Folklor Derneği olarak değiştirilmiş, folklor kelimesinin uluslararası bir mahiyet aldığı ileri sürülmüştür.

Derneğin çalışmasına katılmak ve şubesini açmak isteyenlere bir kolaylık olmak üzere büyük hizmetler yapmış, Türk içtimai hayatındaki yeri hiç bir zaman unutulmuyacak olan derneğin tüzüğünü yayımlıyoruz.

Madde: 1 — Merkezi İstanbul'da bulunmak üzere 2 Eylül 1946 tarihinde "Türk Folklor (Halkbilgisi) Derneği", adile bir cemiyet teşekkül etmiştir. Derneğin yeri şimdilik Çemberlitaş Atıkali Paşa Medresesi No. 43 te Hususi Dairedir.

Madde: 2 — Cemiyetin gayesi Türk halkiyat ve harsiyatına (folkloruna) müteallik tetkiklerde bulunmak ve halkbilgisine dair neşriyat yapmaktır.

Madde: 3 — Cemiyet, münhasıran hat

si bir müessese olup, siyasetle uğraşmaz.

Madde: 4 — Cemiyet gayesini elde etmek için, resmî müsaadeyi aldıktan sonra, gazete ve kitap neşredip, konferanslar, müsamereler ve seyahatler tertip edip, encümenler teşkil eyler; diğer ilmi teşekküllerle de münasebetlere girişir.

Madde: 5 — Derneğin kurucu azasının adı, soyadı, işi ve tabiiyeti ile oturdukları yerler, aşağıda gösterilmiştir:

Madde: 6 — Derneğin başkanı, Milli Eğitim Müdürü, T.C.,

